Lieta Nr.A420240914
SKA-1170/2016

S P R I E D U M S

Rīgā 2016.gada 12.decembrī

Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesnese R.Vīduša
tiesnese V.Krūmiņa
tiesnese I.Skultāne

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz SIA „Rixport" pieteikumu par Mārupes novada domes 2013.gada 27.novembra lēmuma Nr.13.2. atcelšanu, sakarā ar SIA „Rixport" kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2016.gada 19.aprīļa spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Mārupes novada būvvalde izsniedza SIA „Aviation Cargo Transit Services, Ltd." (lietā pieaicināta trešās personas statusā) būvatļauju kravu termināla ar biroju telpu rekonstrukcijai Ziemeļu ielā 16, Lidostā „Rīga", Mārupes novadā.

Pieteicēja SIA „Rixport" no valsts AS „Starptautiskā lidosta „Rīga"" nomā zemi lidostas austrumu teritorijā, lai tur attīstītu viesnīcu un biznesa parku. Pieteicēja uzskatīja, ka trešajai personai būvatļauja izsniegta nepamatoti, tādēļ apstrīdēja to, taču Mārupes novada dome ar 2013.gada 27.novembra lēmumu Nr.13.2. atstāja būvatļauju negrozītu.

[2] Pieteicēja iesniedza administratīvajā tiesā pieteikumu par Mārupes novada domes lēmuma atcelšanu. Pieteikums pamatots ar to, ka būvatļauja izsniegta pirms detālplānojuma apstiprināšanas, kā arī nav izstrādāts ietekmes uz vidi novērtējums.

[3] Administratīvā rajona tiesa ar 2014.gada 20.oktobra spriedumu pieteikumu noraidīja.

[4] Apgabaltiesa, izskatījusi lietu apelācijas kārtībā, ar 2016.gada 19.aprīļa spriedumu pieteikumu noraidīja, pievienojoties pirmās instances tiesas sprieduma motivācijai. Spriedumā norādīti turpmāk minētie apsvērumi.

[4.1] Pieteikumā tiesai pieteicēja subjektīvo tiesību aizskārumu pamatojusi ar kaimiņa interesi. Vienlaikus pieteicēja argumentējusi ne tikai par detālplānojuma neesību, bet arī par būvniecības ieceres prettiesiskumu likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu" prasību neievērošanas dēļ. Teritorijas plānošana kā tāda ir vides tiesību jautājums. Tā kā spēkā esošās tiesību normas nenoteic priekšnoteikumus, kas ierobežotu vēršanos tiesā iespējama vides aizskāruma dēļ, nav pamata atzīt, ka pieteicējai nebija subjektīvo tiesību vērsties tiesā.

Pieteicējas arguments par būvniecības nepieļaujamību pamatots ar to, ka būvniecības iecerei, kas veido daļu no kompleksas apbūves, bija jābūt apspriestai un izplānotai detālplānojuma izstrādes procesā. Kā norāda pieteicēja, plānotā apbūve rada nepieciešamību pēc kompleksiem transporta infrastruktūras un inženierkomunikāciju izbūves risinājumiem. Un tā kā strīda rašanās brīdī pieteicēja bija ieinteresēta pati apbūvēt daļu teritorijas strīdus objektam piegulošajā teritorijā, pieteicējas interese ir, lai strīdus būvniecība neradītu šķēršļus apkārtējās teritorijas racionālai apbūvei.

[4.2] Būvatļaujas izdošanas laikā bija spēkā pašvaldības teritorijas plānojums, kā arī lidostas teritorijas ziemeļaustrumu daļas 2003.gada detālplānojums. Trešās personas iecerētā būvniecība atbilst gan teritorijas plānojumam, gan minētajam detālplānojumam.

[4.3] Atbilstoši likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu" 1.panta 2.punktam, 4.panta pirmās daļas 1.punktam, 10. un 11.pantam un likuma 1. un 2.pielikumam, ievērojot to, ka nav paredzēta jaunas lidostas būvniecība, būviecerei nebija jāveic ne sākotnējais izvērtējums, ne ietekmes uz vidi novērtējums.

[5] Pieteicēja par apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību.

[6] Atbildētāja paskaidrojumos kasācijas sūdzību neatzīst.

[7] Augstākā tiesa aicināja procesa dalībniekus sniegt viedokli par tiesvedības izbeigšanu lietā kontekstā ar Augstākās tiesas lietā Nr.SKA-824/2016 paustajām atziņām par personu tiesībām iesniegt pieteikumu vides aizsardzībai vai ar mērķi nodrošināt sabiedrības līdzdalību ar vidi saistītu lēmumu pieņemšanā.

Pieteicēja atbildēja, ka tiesvedības izbeigšanai lietā nav pamata turpmāk minēto apsvērumu dēļ.

[7.1] Būvniecība, kurai izsniegta būvatļauja, ir daļa no kompleksas lidostas teritorijas apbūves, kurai ir nepieciešami jauni transporta infrastruktūras un inženierkomunikāciju risinājumi. Šādi risinājumi ir nepieciešami gan trešās personas iecerētajai būvniecībai, gan pieteicējas plānotā biznesa parka būvniecībai.

[7.2] Ministru kabineta 1997.gada 1.aprīļa noteikumu Nr.112 „Vispārīgie būvnoteikumi" (turpmāk – Vispārīgie būvnoteikumi) 35.punkts, kurā būvvaldei noteikts pienākums konstatēt būvniecības ieceres atbilstību detālplānojumam, aizsargā gan publisko interesi nodrošināt būvdarbu tiesiskumu, gan pieteicējas saimniecisko tiesisko interesi, kuru aizsargā tiesiskā kārtība nodrošināt būvdarbu atbilstību detālplānojumam teritorijā, kurā pieteicēja nomā zemi ar apbūves tiesībām un attiecībā uz kuru ir izsniegta būvatļauja.

[7.3] Nav pamata apšaubīt pieteicējas interesi par sabiedrības tiesībām vides jomā, jo pieteicēja ir aktīvi piedalījusies ietekmes uz vidi novērtējuma apspriešanā, kā arī vairākkārt lūgusi Vides pārraudzības valsts birojam uzdot trešajai personai ievērot normatīvajos aktos noteikto sabiedriskās apspriešanas kārtību.

Atbildētāja norādīja, ka ir pamats tiesvedības izbeigšanai lietā.

Trešā persona sniedza viedokli, ka tiesvedība lietā izbeidzama, jo pieteicējai ar paredzēto būvniecību netiek radīts tās tiesību vai tiesisko interešu aizskārums, savukārt argumentācija ar vides tiesībām tiek izvirzīta ar vides aizsardzību nesaistītu mērķu sasniegšanai.

Motīvu daļa

[8] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 31.panta otro daļu pieteikumu, izņemot likumā noteiktos gadījumus, var iesniegt privātpersona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses ir aizskartas vai var tikt aizskartas.

No pieteicējas pieteikumā ietvertajiem argumentiem, kā arī apgabaltiesai un Augstākajai tiesai sniegtajiem skaidrojumiem par subjektīvajām tiesībām izriet pieteicējas viedoklis, ka tai piemīt tiesības pārsūdzēt būvatļauju tādēļ vien, ka pieteicēja saskata pārkāpumus būvatļaujas izdošanas procesā. Tomēr jāuzsver, ka tiesību normas, kas piešķir tiesības pārsūdzēt būvniecības procesā izdotu administratīvo aktu, pieņemtas ar mērķi aizsargāt personu, kuras vēlas veikt būvniecību, kā arī personu, kuru *tieši skar* būvniecība, t.s. kaimiņu, tiesības. Savukārt vispārīgi iebilst pret būvniecības procesu ir tiesības noteiktiem tiesību subjektiem gadījumos, ja ar būvniecības procesu ir skartas vides tiesības. Būvniecības procesā izdotu administratīvo aktu pārsūdzēšanas mērķis nav vispārīgi nodrošināt šo aktu tiesiskumu vai vienveidīgu praksi. Tādējādi personas, kuras nevar pierādīt konkrētu subjektīvo tiesību aizskārumu, interese atcelt būvatļauju nav tiesiski aizsargājama (*sk. Augstākās tiesas 2016.gada 25.oktobra lēmuma lietā Nr.SKA-824/2016 4. un 8.punktu*).

Pieteicējas argumenti neliecina par konkrētu tiesību vai tiesisko interešu aizskārumu, ko varētu radīt trešās personas būvniecība. Pieteicējas atsauce uz saimniecisku interesi nav pamatota ar skaidrām norādēm uz to, kā tieši konkrētā objekta būvniecība, kurai izsniegta būvatļauja, varētu skart šīs intereses un ar kādu tiesību normu tās ir aizsargātas, lai tās uzskatītu par tiesiski aizsargātām interesēm. Tas, ka pieteicēja teritorijā, par kuras detālplānojuma nepieciešamību ir strīds, nomā zemi un ir iecerējusi attīstīt viesnīcu un biznesa parku, pats par sevi nenorāda uz potenciālu tiesību vai tiesisko interešu aizskārumu. Līdz ar to nav saskatāmas pieteicējas t.s. kaimiņa tiesības iebilst pret trešajai personai izsniegto būvatļauju.

[9] Pieteikums pamatots ar argumentiem par detālplānojuma un ietekmes uz vidi novērtējuma neesību. Tādējādi pieteikums varētu tikt aplūkots vides tiesību kontekstā, kā spriedumā atzīmējusi arī apgabaltiesa.

[10] Vides aizsardzības likuma 9.pants ir tiesiskais pamats sabiedrības tiesībām vērsties tiesā vides jautājumos gadījumos, kad tiek aizskartas tiesības saņemt vides informāciju, piedalīties vidi ietekmējošu lēmumu pieņemšanā vai kad ir nepieciešamība novērst vides normatīvo aktu pārkāpumu vai iespējamu kaitējumu videi.

Likums neparedz nekādus sabiedrības pārstāvjiem izvirzāmus papildu kritērijus, atbilstība kuriem būtu jāpārbauda, ja sabiedrības pārstāvji vēršas tiesā ar prasījumu novērst vides normatīvo aktu pārkāpumu vai kaitējumu (kaitējuma draudus) videi atbilstoši minētajai normai. Vides aizsardzības likuma 9.panta trešā daļa ir viens no Administratīvā procesa likuma 31.panta otrajā daļā paredzētajiem izņēmumiem, kad pieteikumu tiesā var iesniegt, aizsargājot nevis savas, bet gan vispārējas intereses. (*sk. Augstākās tiesas 2010.gada 31.marta lēmuma lietā Nr.SKA-325/2010 7.punktu*).

Augstākā tiesa iepriekš atzinusi: ja persona pieteikumā tiesai norāda uz iespējamu vides normatīvo aktu pārkāpumu vai kaitējumu (kaitējuma draudus) videi, kas tiek vai var tikt nodarīts būvniecības rezultātā, tai ir tiesības iebilst pret būvatļauju, vēršoties administratīvajā tiesā kā sabiedrības loceklim Vides aizsardzības likuma izpratnē. Tādā gadījumā nav nepieciešams vērtējums par to, vai personai ir nodarīts (vai varētu rasties) arī kāds individuālo tiesību vai tiesisko interešu aizskārums. Ikvienas personas ikviens pieteikums, kurā uzrādīts pamatojums, kas padara šo pieteikumu atbilstošu Vides aizsardzības likuma 9.panta trešajai daļai, ir pieļaujams kā *actio popularis* pieteikums pret valsts vai pašvaldības iestādes administratīvo aktu vai faktisko rīcību (sk. *Augstākās tiesas 2013.gada 30.septembra lēmuma lietā Nr.SKA-972/2013 4., 5.,6.punktu un tajos norādīto judikatūru).*

Tomēr būtu jāpiesargās Vides aizsardzības likuma 9.panta trešajā daļa ietverto *actio popularis* (pieteikumu sabiedrības interešu aizstāvībai)

iespēju attiecināt uz lietām, kurās atsauce uz vides aizsardzību ir maznozīmīga, formāla, kurās pieteikumā uzrādītie apstākļi neuzrāda vērā ņemamu vides apdraudējuma risku. Pretējā gadījumā neierobežotas pieteikuma iesniegšanas (un sekojošas būvatļaujas darbības apturēšanas) iespējas pavērtos arī triviālos gadījumos, kuros nepastāv nopietnas bažas par kaitējumu videi.

Attīstot līdzšinējo judikatūru, Augstākā tiesa 2016.gada 25.oktobra lēmumā lietā Nr.SKA-824/2016 sniegusi turpmāk minētās atziņas.

Lai veicinātu Vides aizsardzības likuma 9.panta otrās un trešās daļas mērķa sasniegšanu (t.i., sabiedrības iesaisti vides aizsardzībā), šīs normas ir interpretējamas tādējādi, ka tiesības vērsties tiesā, pamatojoties uz šīm normām, netiek atzītas, ja var konstatēt, ka pieteikumā, kurā argumentēts par līdzdalības tiesību liegšanu vidi ietekmējošu lēmumu pieņemšanai vai par iespējamu vides normatīvo aktu pārkāpumu vai vides apdraudējumu, šī argumentācija kalpo tikai kā līdzeklis citu, ar vides aizsardzību nesaistītu mērķu sasniegšanai (*sk. minētā lēmuma 16.punktu*).

Vienlaikus jāņem vērā, ka Vides aizsardzības likuma interpretācija nedrīkst samazināt sabiedrības tiesības vērsties tiesā ar pieteikumiem, kuru būtība patiešām atbilst Vides aizsardzības likuma 9.panta otrajai un trešajai daļai, pat ja tā ir tikai daļa no pieteikuma un pastāv līdzās citām interesēm (piemēram, uz īpašuma tiesību aizsardzību). Ja pieteikums daļēji tiek pamatots ar privātpersonas tiesību un tiesisko interešu aizskārumu, personai nav šķēršļu izteikt arī ar vides interesēm saistītus iebildumus (*sk. lēmuma lietā Nr.SKA-824/2016 17.punktu un tajā norādīto judikatūru*).

Tātad, ja nav šaubu par to, ka pieteikuma vienīgais vai papildu mērķis *patiesi* ir vides jautājumu risināšana un atsaukšanās uz vides aizsardzību nav maznozīmīga vai formāla, tiesā var vērsties ikviena persona. Tādā gadījumā pieteikuma pieļaujamības priekšnoteikums nav šīs personas individuālo tiesību vai tiesisko interešu aizskārums. Savukārt, ja personas argumentācija neliecina par patiesu vides aizsardzības interesi un liek domāt par citiem mērķiem, kurus tā cer sasniegt, izmantojot argumentus, kas formāli iegulst vides tiesību tvērumā, pieteikumu nav pamata apskatīt kā iesniegtu vides tiesību jomā.

[11] Augstākā tiesa lietā Nr.SKA-824/2016 ir vērtējusi šīs pašas pieteicējas tiesības iebilst pret valsts AS „Lidosta „Rīga’” izsniegtu būvatļauju, kas paredzēta citam objektam tajā pašā teritorijā. Minētajā lietā pieteicējas iebildumi pret būvatļauju tika pamatoti ar tādiem pašiem apsvērumiem kā izskatāmajā lietā, proti, ar to, ka attiecīgajai teritorijai nav izstrādāts detālplānojums un nav veikts ietekmes uz vidi novērtējums, nodrošinot sabiedrības līdzdalību ar vidi saistītu lēmumu pieņemšanā.

Minētajā lietā tiesa saskatīja pazīmes, ka vienīgā patiesā pieteicējas interese ir saimnieciska, savukārt būvatļaujas (vai visas paredzētās darbības) negatīvā ietekme uz vidi un iespēju trūkums pirms būvatļaujas izdošanas piedalīties sabiedriskās apspriešanas procesos (detālplānojuma izstrādes vai ietekmes uz vidi novērtējuma procesā) piesaukts ar mērķi panākt pieteikuma pieņemšanu tiesā. Par to liecināja gan civiltiesiska strīda esība starp pieteicēju un valsts AS „Lidosta „Rīga’”, gan pieteikuma saturs kopumā, gan procesa dalībnieku paskaidrojumi par pieteicējas iecerētā attīstības projekta līdzšinējās īstenošanas problēmām un kavēšanos to uzsākt, kas saskan ar civillietā skatāmā strīda faktiem (*sk. Augstākās tiesas 2016.gada 25.oktobra lēmuma lietā Nr.SKA-824/2016 18.punktu*).

Iepazīstoties ar Tiesu informācijas sistēmā pieejamām ziņām, redzams, ka ir uzsākta tiesvedība pēc pieteicējas prasības par 2006.gada 3.novembrī noslēgtā zemes nomas līguma atcelšanu. Ar minēto līgumu būtībā ir pamatotas pieteicējas tiesības saimniekot zemes gabalā lidostas teritorijā un attīstīt tajā viesnīcu un biznesa parku (*sk. Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2016.gada 13.aprīļa spriedumu lietā Nr.C04205113*).

Minētos apstākļus nav pamata ignorēt arī izskatāmajā lietā un uzskatīt, ka šajā lietā būvatļaujas pārsūdzības pamats ir nesaistīts ar citās tiesvedībās, kurās pieteicēja iesaistīta, redzamajiem apstākļiem. Secināms, ka pieteicējas patiesā interese nav vides aizsardzība kā tāda, bet vēršanās tiesā un argumentēšana par detālplānojuma neesību ir daļa no pieteicējas saimniecisko interešu īstenošanas.

[12] Ievērojot minēto, nav pamata pieteikumu uzskatīt par pieteikumu vides aizsardzības interesēs vai par pieteikumu sakarā ar iespējamu sabiedrības līdzdalības tiesību aizskārumu vidi ietekmējošu lēmumu pieņemšanā. Savukārt uz konkrētu individuālu tiesību vai tiesisko interešu aizskārumu, kas varētu būt radīts ar būvatļauju, pieteicēja nenorāda. Līdz ar to secināms, ka pieteicējai nebija tiesību iesniegt pieteikumu.

Tādēļ apgabaltiesas spriedums ir atceļams un tiesvedība lietā izbeidzama, kā tas paredzēts Administratīvā procesa likuma 348.panta 3.punktā.

[13] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 125.panta otrās daļas 1.punktam pieteicējai ir atmaksājama puse no samaksātās valsts nodevas, jo tiesvedība lietā tiek izbeigta, pamatojoties uz to, ka pieteikumu iesniegusi persona, kurai nav tiesību to iesniegt. Tā kā kasācijas sūdzība nav bijusi pamats sprieduma atcelšanai un tiesvedības izbeigšanai, nav pamata atmaksāt drošības naudu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 125.panta otrās daļas 2.punktu, 282.panta 2.punktu, 348.panta 3.punktu un 351.pantu, Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2016.gada 19.aprīļa spriedumu.

Izbeigt tiesvedību lietā.

Atmaksāt SIA „Rixport” pusi no valsts nodevas – 42,69 *euro*.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesnese R.Vīduša

Tiesnese V.Krūmiņa

Tiesnese I.Skultāne